

Tézisfüzet

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR DOKTORI ISKOLA

dr. Pálvölgyi Ákos

**A SZABADSÁGVESZTÉS-BÜNTETÉS FELFÜGGESZTÉSÉNEK INGAMOZGÁSA A MAGYAR
BÜNTETŐJOGBAN A CSEMEGI KÓDEXTŐL NAPJAINKIG**

Doktori értekezés tézisei

Témavezető:

Prof. Dr. Gál István László
tanszékvezető egyetemi tanár

**Pécs
2018**

TARTALOM

I. A KITŰZÖTT KUTATÁSI FELADAT RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA	4
II. AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLATOK, ELEMZÉSEK RÖVID LEÍRÁSA, A FELDOLGOZÁS MÓDSZEREI	7
Jogösszehasonlítás	7
Jogtörténeti elemzés	8
Kvantitatív alapkutatás.....	8
Eltérő társadalomtudomány fogalom meghatározásainak segítségül hívása.....	8
Gyakorlati tapasztalatok.....	9
III. A TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA, AZOK HASZNOSÍTÁSA, ILLETVE A HASZNOSÍTÁS LEHETŐSÉGEI	9
1. SÉRÜLÉKENY ÉRDEK	9
2. SÉRÜLÉKENY ALAPELV	10
3. TÉZISÉRTÉKŰ, JOGTÖRTÉNETI MEGÁLLAPÍTÁSOK AZ ARÁNYOS VISZONZÁS TEKINTETÉBEN	10
4. JAVASLATOK A JOGALKALMAZÓNAK (A HATÁLYOS JOG ÁLTAL BIZTOSÍTOTT ESZKÖZÖK TÜKRÉBEN AZ ARÁNYOS VISZONZÁS VÉDELMEBEN, A KUTATÁS SORÁN BEMUTATOTT ESETEKKEL ÖSSZEFÜGGÉSben FELMERÜLT KÉRDÉSEKben) .	12
4.1 Az arányosság sérelme okának azonosítása	12
4.2. Javaslatok	14
5. JAVASLATOK A JOGALKOTÓNAK DE LEGE FERENDA	16
5.1. Megelőző pártfogó felügyelet	16
5.2. Másodlagos pönalizálás (pönalizáció) fogalma	20
5.3 A visszamenőleges beszámítás intézménye a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztés büntetés esetén, mint az arányos viszonzás eszköze.....	22
IV. A MUNKA TÉMAKÖRÉBŐL KÉSZÜLT PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE.....	25
I. A BRIEF SUMMARY OF THE RESEARCH TASK.....	26
II. A BRIEF DESCRIPTION OF THE TESTS, ANALYZES CARRIED OUT, METHODS OF PROCESSING	29
LAW COMPARISON	29
LEGAL HISTORY ANALYSIS.....	29
QUANTITATIVE BASIC RESEARCH	30
USE OF CONCEPT DEFINITIONS OF DIFFERENT SOCIAL SCIENCE	30
SUMMARIZING PRACTICAL EXPERIENCE METHODS.....	30
III. A BRIEF SUMMARY OF THE SCIENTIFIC RESULTS, THEIR UTILIZATION AND THE POSSIBILITIES OF UTILIZATION.....	30
1. VULNERABLE INTEREST	30
2. VULNERABLE PRINCIPLE	31
3. THESIS-LEVEL STATEMENTS REGARDING PROPORTIONAL REPATRIATION IN LEGAL HISTORY	32
4. SUGGESTIONS FOR THE LAW-APPLIER.....	33
5. PROPOSALS TO THE LEGISLATOR DE LEGE FERENDA	37

I. A kitűzött kutatási feladat rövid összefoglalása

*„Hogy a feltétlen igazság és a társadalom fentartásának, érdeke, - vagyis az **igazságos és a hasznos** - a büntető rendszerben szükségszerűleg nevezetes tényezőt képeznek: ez magától értetődik, ez bizonyos tekintetben a józan észnek általánosan elterjedt tana.*

Az egyesítési elmélet tehát a művelt világnak a tudomány és a törvényhozások által szentesített alapelve; ez a mi alapelvünk is! ”¹

A mintegy hitvallásként ROSSI, ORTOLAN és HÉLIE, mint az egyesített elmélet képviselőitől származó - engedjük meg, figyelemre méltó és követendő - gondolattal indította útjára a jogalkotó a Csemegi Kódex tervezetét.

A jogalkotónak nem szabadna, a jogalkalmazó azonban - függetlenül az egyesítési elmélet lényegétől - felteheti a kérdést, hogy az „igazságos” és „hasznos”, valamint „a józan ész” megvetette-e a lábát a büntető jogalkotásban és ennek nyomán a büntető joggyakorlatban. Használhatjuk-e egyáltalán e három fogalmat, vagy azok lényegi mondanivalóját - a büntetőhatalom ésszerű gyakorlásának korlátait és célját - más fogalommal kell helyettesítenünk, illetve meghatározunk.

Kutatásunkat, az abban megfogalmazott célokat, hipotéziseket, és az ezekre adott válaszokat egyetlen egyedi büntetőügy ihlette és motiválta.

Egy olyan ügy, amely felderítése során egy bizonyos pont után a fentebb hivatkozott gondolatnak tökéletesen ellentmondott, sőt ezután már azt sem lehetett állítani, hogy a büntetőjog - annak ellenére, hogy a bíróság ítéletet hozott - elérte volna célját. Mert mi a célja a büntetőjognak? - értve ezalatt az anyagi jogi, az eljárásjogi és a végrehajtás célját, tehetjük föl a kérdést.

Az elkövetett bűncselekményt - jogszabályi keretek között -, a jogszabályban meghatározott módon viszonzni úgy, hogy az sem indokolatlan, sem aránytalan, illetőleg **csak** olyan hátrányt okozzon, amely az elkövetett cselekmény összes körülményei tekintetében elégséges és egyben elvárható. Sem többet, sem kevesebbet.

Annak ellenére, hogy kutatásunk ihletője egyetlen konkrét eset, feladatunknak nem az eset, hanem az eset „összes körülményének” feldolgozását, megértését tekintjük. Ennek során körülményként értékeljük a figyelembe vehető jogintézményeket, úgymint az érvényesíteni szükséges büntetőjogi elveket, illetőleg az alkalmazni rendelt jogintézményeket.

Míg az értékelés központi kérdéseit jogalkalmazóként tesszük fel, addig magát az értékelést a kutató alaposságával igyekszünk elvégezni, így nemcsak a hatályos rendelkezéseket tekintjük át, hanem azt az utat is, amelyen eljuthatunk a hatályos rendelkezésekig.

Kutatásunk így részben jogtörténeti és jogösszehasonlító, részben pedig dogmatikai szempontú, hiszen egyrészt egy meghatározott korszak - központi kérdéseinkhez illeszkedő - büntető jogalkotását és annak eredményeit vizsgáljuk, és annak mintegy folytatásaként a

¹ Képviselőházi Irományok, 1872. XX. kötet 860-866. sz. 15. oldal

hatályos jogalkotás egyes területeit. Ennek során kritikai nézőpontból elemezzük a jogalkotás termékeit és rákérdezzük arra, hogy a fennálló jog tekintetében milyen intézményi reformok plauzibilisek és kívánatosak.²

Kutatásunk elsősorban a büntetés felfüggesztése szabályozásának feltérképezésére irányul. Ahogyan azonban bevezetésünkben jeleztük, és a feltételezéseink között is kiemeljük, a jogintézmény - a neki szánt szerep miatt - olyan jelentőséggel bír, amely feljogosít bennünket arra, hogy azt ne pusztán büntetés kiszabási eszközként kezeljük, hanem egyes büntetőjogi elvek érvényesülésének egyik garanciájaként is tekintsünk rá, és ebből a szempontból is elemezzük.

Kutatásunk **alapoza** és jogtörténeti megalapozottsága **érdekében** ki kell építenünk a Csemegi Kódexig, mint a végső következtetéseink kiindulási pontjáig vezető nyomvonalat, amely már utal a címben is megjelölt „ingamozgásra.” Ennek során számba vesszük azokat a - az általunk fontosabbnak ítélt - történelmi, vagy jogtörténeti jelentőséggel bíró fordulópontokat, amelyek közvetve vagy közvetlenül a Csemegi Kódex kodifikációjára nézve tartalmi, vagy alaki jelentőséggel bírtak.

Nem vállalkozunk azonban arra, hogy ezeket a fordulópontokat, vagy az ahhoz köthető történelmi vagy jogtörténeti jelentőséggel bíró eseményeket részletesen elemezzük, hiszen a célunk kizárólag egy nyomvonal kijelölése, és nem a részletes elemzés.

Ebben a körben rá kell mutatnunk, hogy a felfüggesztett büntetés intézményének története során a jogalkotó szabályozta a szabadságvesztés büntetés, illetőleg a pénzbüntetés felfüggesztését. A pénzbüntetés végrehajtásának felfüggesztésére - az I. novellától - egészen - a 2009. LXXX. törvény hatályba lépését követően - 2010. április 30. napjáig biztosított lehetőséget, 2010. május 1. napjától kizárólag a szabadságvesztés büntetés végrehajtása függeszthető fel. **Figyelemmel arra, hogy a hatályos szabályozás kizárólag a szabadságvesztés-büntetés végrehajtását engedi felfüggeszteni, a fentiekben meghatározott alapozó-, és a következőkben meghatározott kutatási céljaink a szabadságvesztés-büntetés felfüggesztésének intézményére terjed ki teljes mélységében, a pénzbüntetés tekintetében csak érintőlegesen.**

Kitűzött célunk, hogy a Csemegi Kódex hatályba lépésétől kezdve a hatályos jogalkotásig figyelemmel kísérjük egyes - kutatásunk szempontjából lényeges - kisebb lélegzetű és a novelláris módosításokat, illetve az újabb kodifikációkat. Célunk továbbá az is, hogy betekintést nyerjünk a kodifikációs folyamatokba, de, ami még fontosabb, hogy az egykori forrásokon keresztül dokumentálhassuk az adott kor jogtudósainak és kodifikátorainak inkább személyes meggyőződéshez köthető, de a szakmaiságot nem nélkülöző álláspontját, és abból további következtetéseket vonhassunk le.

² BÓDIG Mátyás: A jogtudomány módszertani karaktere és a dogmatikai tudomány eszméje, in: A jogtudomány helye, szerepe és haszna (szerk.) BÓDIG Mátyás – ZÓDIG Zsolt, Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézménye – Opten Informatikai Kft. 2016. 89. oldal

Célunk továbbá hatályos jogalkotásunk és joggyakorlatunk vonatkozásában - alapkutatásainkon keresztül - olyan eseteket feldolgozni, amelyek már feltételezéseink irányába mutatnak, és felvetik azokat a kérdéseket, amelyekre keressük a választ: betölti-e szerepét a felfüggesztett büntetés jogintézménye, érvényesülnek-e az általunk kiválasztott garanciális elvek a büntetőjogban.

Ugyancsak kifejezett célunk a büntetés kiszabásáig vezető büntetőeljárás - bizonyos társadalmi - hatásainak, mint a büntetés kiszabása során értékelendő körülmények és a büntetés tényleges célja viszonyának vizsgálata, és a téziseinkhez vezető összefüggések felvetése, és tézisként a jogalkalmazónak és a jogalkotónak szóló javaslataink kialakítása, megfogalmazása.

Nem célunk azonban a részletes, az általunk kijelölt határoknál szélesebb, átfogóbb jellegű jogtörténeti elemzés, ahogyan nem foglalkozunk részletesebben más jogintézménnyel sem. Nem tehetjük meg azt sem, hogy valamennyi büntetőjogi alapelvet, vagy elvi jelentőségű intézményt megvizsgálunk, egyrészt azért, mert ezt kereteink nem engedik meg, másrészt azért, mert témánktól ez jelentősen eltérítene bennünket.

Kitartunk tehát azon felvetések mellett, melyeket a jogelvek és a jogállamiság, valamint az arányosság körében tettünk, melynek értelmében a kutatott jogintézményt az arányosság - és az arányosság kérdései - viszonyában helyezük el.

Hatályos büntetőjogunkban - a jogalkotásban és jogalkalmazásban - nagy szerepet kap az egyéniesítés, azaz a terhelt személyiségéhez, életkörülményeihez, a bűncselekmény elkövetését megelőző, a bűncselekmény elkövetéséhez vezető, illetőleg az azt követően folytatott életvitelét, életmódját figyelembe vevő szankcióval történő, arányos viszonzás. Ennek egyik jelentős eszköze a végrehajtásában felfüggesztett büntetés intézménye.³

A büntetés végrehajtásának felfüggesztése alkalmas lehet az elítélt viselkedésének befolyásolására, figyelemmel arra, hogy tőle függ a kiszabott büntetés végrehajtása. Azt az elkövetőt, aki kisebb súlyú bűncselekményt valósított meg, és akivel kapcsolatban a büntetés célját a büntetés végrehajtása nélkül is el lehet érni, helytelen lenne a büntetés végrehajtásával járó hátrányokkal sújtani. Különösen igaz ez a megállapítás a rövid tartamú szabadságvesztés büntetésre.⁴ Hozzá kell tenni, hogy ez a fajta, az elítéltnak a saját további sorsa felett gyakorolt kontroll nemcsak a felfüggesztett büntetés esetében valósul meg, hanem véleményem szerint minden olyan büntetési nemnél, ahol az együttműködés hiánya szabadságvesztésre történő átváltoztatásnak biztosít teret a jogalkotó.

Jelentős jogalkotási időszakon vagyunk túl, hatályba lépett az új Büntető Törvénykönyv, az új büntetés-végrehajtási kódex, és elfogadta a törvényhozó az új büntető eljárási törvényt is.

A jogalkotó - helyes - szándékának a gyakorlatban történő megvalósulásának megfigyelése, értékelése - legfőképp ilyen körülmények között - mindig érdekfeszítő. Hogyan változtak egyes jogintézmények - különösen a felfüggesztett büntetés és egyes általunk vizsgált

³ [55. Bkv.]

⁴ BELOVICS Ervin, GELLÉR Balázs, NAGY Ferenc, TÓTH Mihály: Büntetőjog I. A 2012. évi C. törvény alapján, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. 2012. 486. oldal

alapelvek viszonyai - a jogalkotás, illetőleg a jogalkalmazás történetében? Egy - rendeltetését tekintve alkalmas - jogintézmény jogalkalmazói gyakorlata hogyan érvényesül a hatályos jogi környezetben?

Kutatásunk során hipotézisekből indulunk ki, és azokra válaszokat keresünk:

- A büntetés kiszabása és végrehajtása állami- és társadalmi érdek.
- A büntetés kiszabása és végrehajtása önmagában nem biztosítja ezen érdekek sértetlenségét.
- Ezen érdekek sérelme alapelvek, elvi jelentőségű jogintézmények sérelmét is jelentik.
- Az arányosság rendkívül reagens, ugyanakkor sérülékeny, és az egyik legalapvetőbb büntetőjogi alapelv.
- Az arányosság sérelme vagy érvényesülése összefügg a büntetőeljárásban rendelkezésre álló információ mennyiségével és minőségével.
- A büntetés felfüggesztésének intézménye nem szolgálhatja maradéktalanul az arányos büntetés elvét és követelményét, ha nincsen tekintettel a büntetés másodlagos hatásaira.
- A másodlagos hatások kiküszöbölésére minden eszköz a jogalkalmazó és a jogalkotó rendelkezésére áll, ám azokat nem alkalmazza, vagy nem ismerte fel.

II. Az elvégzett vizsgálatok, elemzések rövid leírása, a feldolgozás módszerei

Jogösszehasonlítás

“Zweigert-Kötz szerzőpáros szerint a jogösszehasonlítás lényegét - talán azt is mondhatnánk, hogy **genus proximumát** - annak **nemzetközi jellege** adja. A jogösszehasonlítás tehát olyan szellemi tevékenység, amely során a világ különböző jogrendjeinek rendelkezéseit hasonlítjuk össze egymással.”⁵

Az értekezés többször él jogösszehasonlítással annak érdekében, hogy a nemzeti jogalkotást vagy jogalkalmazást jobban átlássuk, és megtaláljuk akár a viszonyítási pontokat, akár a rossz vagy éppen jó gyakorlatot. Hogy melyek és miért azok a jogrendszerek, amelyekre kitekintünk, illetőleg, amelyeket az összehasonlítások alkalmával sorra veszünk, most rögzítsük.

Történelmi-, jogtörténelmi tény, hogy a magyar jogalkotás nem mentes a nemzetközi jogalkotás befolyásoló hatásaitól. Hogy éppen milyen nemzetközi jogalkotási kurzus mentén haladt, azt az adott történelmi és politikai helyzet határozta meg. Erre tekintettel a magyar jogalkotás történelmi- és jelenkori eredményeit áteresztjük az egykori osztrák, a német tartományi és birodalmi, részben a francia, valamint a szovjet jogrendszerekből, valamint a modernkori osztrák és német jogrendszerekből alkotott szűrőn, és rögzítjük ennek eredményeit.

⁵ HORVÁTHY Balázs: A jogösszehasonlítás főbb tézisei és az európai integráció.
<http://mek.oszk.hu/03400/03435/03435.htm#4> (2017. 03. 11. 15:42)

Jogtörténeti elemzés

Jogtörténeti elemzéssel a meghatározott témában történelmi síkon fedhetjük fel és azonosíthatjuk a nemzetközi és a magyar jogalkotás azon viszonyára mutató okokat, amelyet a jogösszehasonlítás során igyekszünk a vizsgált jogintézmény megalkotásához vezető kodifikációs fejlődési folyamatként megjelölni.

Véleményünk szerint a jogösszehasonlítás és jogtörténeti elemzés szükségképpen kiegészítik egymást, amire tekintettel e két módszert nem célunk külön alkalmazni, sőt igyekszünk kihasználni szimbiózisukat.

E folyamatban figyelembe vesszük a politikai eszmék jogpolitikára gyakorolt, és a kodifikációkban kiteljesedő hatásait. Felhasználjuk mindazon - indokolások, kommentárok, közlönyök, bírósági ítéletek - forrásokat, amelyek egyrészt korhűen visszaadják az előbbieken jelzett folyamatokat, másrészt azokat, amelyek tudományosan megalapozott és előremutató véleményt fogalmazznak meg.

A két módszer együtt alkalmazását annyira helyénvalónak találjuk, hogy a jogtörténeti elemzés korlátait, egészen a jelenkor jogalkotásáig kitoljuk, úgy, hogy mindeközben nem felejtkezhetünk meg a nemzetközi kitekintés folytatásáról sem.

Kvantitatív alap kutatás

A kvantitatív módszerek azon alapulnak, hogy az emberi hozzáállás, magatartás is mérhető, tehát számszerűsíthető, továbbá az így nyert adatok statisztikai módszerekkel elemezhető. A fenti megközelítésből adódóan a kvantitatív eljárást megfelelő elemszámú mintán elvégezve, az eredmények megbízhatósága és pontossága meghatározható. A kvantitatív eljárásoknál a mérhetőség követelményének megfelelő standardizált kérdőív alkalmazása szükséges.

Kutatásunkban - korlátozott lehetőségeink miatt - ugyan nem alkalmazunk standard kérdőíveket, azonban adatgyűjtéseink Budapest Főváros tekintetében mindenképpen reprezentatívnak tekinthetők, illetőleg a begyűjtött adatok statisztikai módszerekkel (középérték kiszámításával) elemezhető, amely adatokból a megfelelő következtetéseket a későbbiekben levonhatjuk.

Eltérő társadalomtudomány fogalom meghatározásainak segítségül hívása

Elismerjük VÓKÓ professzor úr szavait, miszerint a társadalom életében is mind több az intézmények szokott működési körén kívül eső, azaz több intézmény hatáskörének metszőpontjain, mezsgyéjén feltorló gond. Ezt a kérdést különösen a büntető igazságszolgáltatás hatásai körében kell feszegetnünk, mivel álláspontunk szerint ebben a körben már nem csak a közvetlen, hanem a közvetett hatásokkal is számolni kell, amely hatások azonban elsősorban nem büntetőjogi, hanem a büntetőjogon kívüli társadalomtudományi - szociológia, pszichológia - eszközökkel mérhető, illetve értékelhető. Erre tekintettel szükségessé válhat a segítségül hívott alkalmazott tudomány

saját szakkifejezéseinek, fogalmainak alkalmazása, illetőleg a büntetőjogon belüli értelmezése.

Gyakorlati tapasztalatok

Végül, de nem utolsó sorban élni kívánunk a jogalkalmazói tapasztalaton kialakult gazdag tudásbázissal, amely magában foglalja úgy a védői, mint az ügyészi, illetőleg a bírói, csakúgy, mint a végrehajtás területén kifejtett hatósági- és egyéb tapasztalatokat, megfigyeléseket. Forrásainknak ez a köre teszi kutatásunkat aktuálissá, élettél telivé.

III. A tudományos eredmények rövid összefoglalása, azok hasznosítása, illetve a hasznosítás lehetőségei

VÓKÓ arra int, hogy mindig szem előtt kell tartanunk, hogy a büntetőjogi felelősségre vonás a társadalomra legveszélyesebb normasértésekért történik. A társadalom, a társadalmat alkotó többi ember védelme érdekében, jogai tiszteletben tartásának garantálása szempontjából a bűnelkövetőket felelősségre kell vonni.⁶

A bűnelkövetőkkel szemben ugyanakkor törvényesen, a jogállamiság követelményeinek, azaz a társadalom igényének megfelelően kell végrehajtani a bíróság által kiszabott büntetőjogi szankciót.⁷

Fenti levezetést tehát összegezhetjük olyan módon, hogy a büntetés és annak végrehajtása társadalmi, illetőleg állami érdek.

1. Sérülékeny érdek

Az érdek akkor nem sérül, ha maradéktalanul érvényesül. Esetünkben azonban nem elegendő pusztán az, hogy a bűnelkövetővel szemben a tettéért büntetést szabjanak ki, és a kiszabott büntetést végrehajtsák. Szükséges az is, hogy a büntetés kiszabása és végrehajtása jogszerű legyen, azaz megfeleljen minden a jogállamiság követelménye által támasztott, és a jogszabályokban lefektetett általános és különös feltételeknek. Amennyiben ez nem így valósul meg, úgy, annak ellenére, hogy egy esetlegesen elkövetett bűncselekmény elkövetőjével szemben a bíróság büntetést szabott ki, vagy intézkedést alkalmazott, melyet végre is hajtanak, nem jelenthetjük ki, hogy a büntetéshez és annak végrehajtásához fűzött érdekek sérelem nélkül érvényesültek.

⁶ [NAGY Ferenc: A bűncselekmény tana in.: BELOVICS Ervin, GELLÉR Balázs, NAGY Ferenc, TÓTH Mihály: i.m.: 205. oldal] [SZILÁGYI Péter: Jogi alaptan, ELTE Eötvös Kiadó 2014., 102. oldal]

⁷ VÓKÓ György: A magyar büntetés-végrehajtási jog, Dialóg Campus Kiadó 2014., 102. oldal

2. Sérülékeny alapelv

Megállapíthatjuk, hogy az arányos viszonzás, vagyis az arányosság tekintetében a tágabb értelemben vett büntetőjog intézményeinek működését kell egyedi ügyekben értékelni a kilátásba helyezhető joghátrány valódi céljának figyelembe vételével.

Kizárólag a szükséges és arányos, valamint az egyénre szabott és értelmes büntetés lehet igazságos, vagyis az, amelyik az elítélt emberi jogait is tiszteli.

A tágabb értelemben vett büntetőeljárás a büntető felelősségre vonás folyamatában egymáshoz szorosan kapcsolódó szakaszok, amelyek közül bármelyik szerepének - így a nyomozásnak, a bíróság ítélezésének, de a szankció végrehajtásának is - a minden szempontból, még az időszerűség szempontjából is, nem a kellő súllyal kezelése, továbbá az egyes szakaszok közötti kapcsolódás lazulása, az egész folyamat határfokát ronthatja le.

Ez azt jelenti, hogy az egyedi ügy tekintetében kell komplex kontrollt gyakorolni annak az érdekében, hogy az egyedi ügghöz kapcsolódó anyagi jogi és eljárásjogi intézmények alkalmazása ne legyen diszfunkcionális, illetőleg ki lehessen zárni ezeket a lehetőségeket.

3. Tézisértékű, jogtörténeti megállapítások az arányos viszonzás tekintetében

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy kutatásunk tekintélyes részében jogtörténeti témájú. Ennek eredményei azonban szintén figyelmet érdemelnek, hiszen olyan - a kor jogtudósai és gyakorlati szakemberei által felmutatott - összefüggésekre és következtetésekre mutatnak rá, amelyek jelentősége minden vitán felül állnak. Túl az önmagukban rejlő tudományos értékükön, egymást követve, szinte egymásra épülve alapozzák meg, és biztosítják a kontinuitást az értekezés végső megállapításaihoz. Tartalmazzák mindazon tudományos ismeretet és gyakorlati tapasztalatot, amellyel a ma jogalkotójának és jogalkalmazójának élnie kellene.

A végkövetkeztetéseink szempontjából az értekezésben kimerítő teljességgel kidolgozott megállapítások közül, az alábbi részleteket tartjuk a legfontosabbnak:

CSEMEGI rámutat arra, hogy a jogalkotónak figyelembe kell vennie a társadalom szükségleteit a büntetésekkel kapcsolatban. **A büntetés ugyanis, amely a társadalmi igazságérzetet sérti, azt eredményezi, hogy a büntett iránti ellenszenv, az elkövető iránti szánalomra változhat át. A büntetés a hatását és célját veszti, mert gyűlöletessé válik.**⁸

Az arányosságnak azonban másik oldalára is ügyelnünk kell, ahogyan arra LÖW és CSEMEGI is utal. **Az aránytalanul enyhe büntetések magukban hordozhatják a bűnelkövetések elszaporodását.** A „*büntett mintegy felbátorítottatik és szabadalmat nyer.*”

⁸ LÖW Tóbiás: A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről és teljes anyaggyűjteménye, Budapest, 1880. 47. oldal

A büntetéssel kapcsolatos elvárásokat, vagy kellékeket KAUTZ foglalta össze a büntetés „igazságossága” és a büntetéssel elérni kívánt célokra tekintettel, amelyek közül kutatásunk szempontjából a legfontosabbak:

A **büntetés legyen személyes**, azaz - minden hátrányával együtt - **csak az elítéltet sújtsa**.

A büntetés legyen „megbecsülhető” azaz a bíró a büntetés kiszabása során, mielőtt azt alkalmazza, annak a tettesre gyakorolt hatását megítélhesse. **Javító**, azaz olyan legyen, hogy hasson a bűnös „lelkületére” is, „*bűnös hajlamait megfékezze, önmagába térését elősegítse, és vele a bűn utait megutáltatván, javulásának biztos irányát kijelölje*”, és a reszocializációs, reintegrációs célokat elősegítse.

Az I. büntetőnovellát megelőző büntetőjogi reformmozgalmak követői, akik többek között a feltételes elítélés intézményének bevezetését is szorgalmazták, a megváltozott bűnözés ellen új eszközöket és módszereket kívántak felhasználni.

A haszontalan megtorlás helyébe a gyakorlati szempontból hasznos és célszerű megelőzést állították és ezt tartották megvalósíthatónak azzal, ha a büntetéseket a bűnelkövetők és a bűnelkövetés sajátosságaihoz igazítják. Ezek az elgondolások azonban nem tekinthetők újnak, hiszen KAUTZ 1881-es tankönyvében is megfogalmazta az **egyéniesítés igényét**.⁹

A francia példa szerint a differenciált büntetékiszabáshoz fűzött elvárást akként összegezhethetjük, hogy „*minél inkább zárva maradnak a fogházak a kezdő bűnösök előtt, annál kevésbé kell majd azokat kinyitnunk a visszaesők előtt.*”

IRK a lényegét ragadta meg bármely felfüggesztett büntetésnek akkor, amikor kijelentette, hogy **a Damoklész kardjaként lebegő büntetés visszatartó ereje fokozottabb, mint a végrehajtandó büntetésé** - amely állásponttal, tegyük hozzá, egyet is érthetünk -, hiszen a fenyegetettség érzete, az attól való félelem, hogy a büntetés mégiscsak bekövetkezik, eleve nagyobb óvatosságra int mindenkit. Igaz az is, hogy személyiségtől függ, hogy ez az óvatosság arra irányul, hogy a további bűncselekményt ne hagyja elkövetni, avagy arra, hogy úgy kövessen el további bűncselekményeket, hogy azt a bűnüldöző hatóság fel ne fedezze.

A felfüggesztés ténye nem szünteti meg a büntetést, nem fosztja meg a maga erkölcsi jellegétől és súlyától, nem hagyja, büntetlenül a cselekményt, bármennyire is ezt állítják az intézményt ellenzők.¹⁰

Az I. büntetőnovella indokolása már rámutatott arra, hogy **akivel szemben indokolt a büntetés, és akivel szemben alkalmas a büntetés, annak az azzal járó erkölcsi hatás megfelelő hátrányos jogkövetkezmény. Az ő esetében komoly hatást gyakorol rá már magában véve az elítélés ténye.**¹¹

⁹ LÖW Tóbiás: i.m. 48. oldal.

¹⁰ IRK Albert: A magyar anyagi büntetőjog. Pécs, Dunántúli Pécsi Egyetemi Könyvkiadó és Nyomda Rt. 1933. 43. oldal

¹¹ Az Országgyűlés Képviselőházának Irományai XIV. kötet, Budapest, Pesti Nyomda Részvénytársaság 1907. 531-578. szám, 566. szám 422-425. oldal

Az 1961. évi Btk. megalkotása során a felfüggesztés pozitív feltételeit a javaslat, majd a jogszabály, akként határozta meg, hogy rámutatott a bűncselekmény alanyi és tárgyi oldalának a felfüggesztés szempontjából fennálló jelentőségére.

Egyetérthetünk azzal, hogy a büntetőjogi **büntetés nevelő hatása** pedig mindig a büntetésben rejlő megtorló- és kényszerelemek keretében érvényesül. Ez nemcsak a végrehajtott büntetés, de a felfüggesztett büntetés esetében is így alakul. **A feltételes elítélés esetében a szabadságvesztésben, illetve a pénzbüntetésben rejlő megtorló- és kényszerelemek sajátosan érvényesülnek, nem az elítélt fizikai létére, hanem pszichikumára gyakorolnak hatást, és segíti elő a nevelés szempontjait.**

Kutatásunk végső következtetési szempontjából lényeges nemzetközi körülmény az 1975-ös **német büntető** törvény próbaidő határidejét szabályozó szakasz (56 a. §) második bekezdésének rendelkezése, mely szerint a próbaidő a felfüggesztésről rendelkező ítélet jogerőre emelkedésének napján kezdődik, **de** a törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a próbaidőt **utólag megváltoztassák**, egyrészt annak mértékét a törvényi minimum mértékre rövidítsék, vagy éppen a törvényi maximumig meghosszabbítsák.

4. Javaslatok a jogalkalmazónak (a hatályos jog által biztosított eszközök tükrében az arányos viszonzás védelmében, a kutatás során bemutatott esetekkel összefüggésben felmerült kérdésekben)

4.1 Az arányosság sérelme okának azonosítása

4.1.1. Felvetés

Több konkrét esettel ábrázoltuk azt a jelenséget, amikor az adott eljárásban tulajdonképpen senki sem sérti meg sem az anyagi jogi szabályokat, sem az eljárásjogi szabályokat, azonban a jogkövetkezmények alkalmazásához, vagy a büntetés kiszabásához és végrehajtásához fűzött érdekek mégis sérülnek; akár az ügyész határozatában előírtak, akár a bíróság ítéletében foglaltak végrehajtása elmarad, vagy szükségképpen el kell maradnia.

Emlékeztetőül nézzük át a két jellemzően előforduló esetkört, amely segít azonosítani a felvetésünket.

4.1.1.1. Lakóhely, tartózkodási hely, nyelvtudás hiánya, mint a végrehajtás akadálya

Az első eset az, amikor **objektív körülmények, így a lakóhely vagy tartózkodási hely, a nyelvtudás, pontosabban annak hiánya** teremthet olyan helyzetet, amikor is a fenti érdekek mindenképpen sérülnek.

Előfordulásának gyakorisága miatt, amely szinte jelenséggé tette, a magyar nyelv nem tudását, illetőleg a lakóhely problémáját vizsgáltuk.

Az értekezésben tárgyalt esetekben a pártfogó felügyelet általában eredménytelenül zárult, amely a terheltre nézve hátrányos eljárásjogi következményekkel is járhatna, miután az előírt

magatartási- és kapcsolattartási szabályokat a földrajzi távolság, és a magyar nyelv nem tudása miatt nem lehetett végrehajtani. Az ügyész határozatában foglaltak meghiúsultak, így - többek között a jelenleg hatályos Be. 226.§ rendelkezéseire is figyelemmel - vádemelésnek lett volna helye valamennyi esetben.

A dilemmát az okozza, hogy vajon alkalmazhatók a hátrányos jogkövetkezmények akkor, amikor a terhelt egyrészt gyakorolta azon jogait, amik őt a vonatkozó eljárási szabályokban meghatározott elvek szerint megillették, illetőleg, amelyeket a hatóság nem korlátozott, másrészt nem tanúsított olyan magatartást, amely az együttműködés hiányának vagy konkrét megtagadásának a megállapítására vezetne.

A dilemma másik oldalán azzal számolhatunk, hogy az sem hagyható, hogy a magyar nyelv nem tudása, vagy külföldi lakóhely miatt, a terhelt a hátrányos jogkövetkezmények alól mentesüljön, vagy aránytalan enyhe elbánásban részesüljön.

4.1.1.2. Magatartás és egészségi állapot, mint a büntetés céljának meghiúsítói

A meghiúsulás egyik **oka a terhelt magatartásában - főképp abban, hogy az elítélt nem hajlandó az együttműködésre - keresendő**, ebben az esetben a közérdekű munka átváltoztatására kerül sor. Végző soron abba a helyzetbe jut az elítélt, amelyet a bíróság igyekezett elkerülni. A másik ok **olyan objektív - általában rossz egészségi állapotban tetten érhető - körülmény**, amelyre tekintettel a közérdekű munka büntetés végrehajtását meg kell szüntetni. Ezekben az esetekben a bűnelkövetővel szemben a büntetőjogi viszonzás arányossága minden szempontból csak látszólagos, és az eredeti célját nem töltheti be.

4.1.2. Azonosítás eredménye: információhiány

Nem feltétlenül nyelvi kérdések jelentenek nehézséget a büntetőeljárás során, hanem **egyéb olyan az alanyi oldalban rejlő körülmények és okok, amelyek időben történő felderítésével, felmérésével, megalapozottabb és végző soron arányos viszonzásra kerülhet sor.**

VÍGH rámutatott, hogy **a büntetés nem épülhet tisztán a cselekmény súlyára, és így az ítélezés során az elkövető személyiségét, genetikai és társadalmi adottságait is figyelembe kell venni.** Engedjük meg a genetikai és társadalmi adottságok tágabb értelmezését olyan módon, hogy az egyrészt a fizikai állapotot, másrészt az állami hovatartozást is jelenti. A megtorlás, az elrettentés nem lehet a büntetés fő célja, hanem az elkövető személyiségét, genetikai adottságait és társadalmi körülményeit is figyelembe kell venni, és ennek alapján a bűncselekmények megelőzését kell előtérbe állítani, a büntetés fő céljának tekinteni, és a büntetést nem tetterányosan, hanem individualizáltan, az elkövető személyiségéhez és életkörülményeihez igazítva kell kiszabni.

Fentiek tükrében megállapíthatjuk, hogy az első esetben az ügyészség feladata - tegyük hozzá, lett volna - azoknak az adatoknak a beszerzése, illetőleg azoknak az ismereteknek a megszerzése, amelyre tekintettel abba a helyzetbe kerül, hogy a vádemelés kérdéséről

megalapozott döntésre juthat úgy, hogy abban az esetben, ha a vádemelés elhalasztásáról határoz, olyan kötelezettségek betartását, és betartatását írja elő, amelyek - az eset összes körülményére tekintettel - végrehajthatók.

A második esetben a bíróság mulasztotta el azokat az adatokat - megfelelően - értékelni, amelyeket beszerzett. Az értékelés alatt azt kell értenünk, hogy a beszerzett adatokból olyan következtetésre jut, amely alapján megalapozott döntést hozhat, vagy felismeri, hogy további adatok beszerzése szükséges. Az esetek nagyobbik hányadában azt láttuk, hogy bizonyos adatok birtokában továbbiakra lett volna szükség, azonban ezek beszerzése már elmaradt.

Megállapíthatjuk, hogy a kutatásunkkal is érintett esetekben alapvetően valamilyen - jogszabálysértés mértékét el nem érő - mértékű **információ-**, vagy a **felderítés hiánya** okozta az arányos viszonzás és végső soron a büntetéshez, és annak végrehajtásához fűződő érdekek sérelmét.

4.2. Javaslatok

4.2.1. A végrehajtás átadásának lehetősége külföldi elítélt esetében

4.2.1.1. A végrehajtás átadása a konkrét eset tükrében

Az ügyésznek még a vádemelés elhalasztása előtt azoknak az ismereteknek a birtokába kell kerülnie, hogy a vádemelés elhalasztásának feltételei egyáltalán megvannak-e. Erre javaslatunk második részében külön kitérünk.

Jelen esetben azt vesszük fel, hogy bár a terhelt együttműködő hozzáállást tanúsít, azonban lehetőségei olyannyira korlátozottak, hogy nem tud Magyarországon maradni, vagy azt, hogy nincs olyan szervezet, amelynél idegen nyelven végrehajtható lenne egy esetlegesen előírt részvételi kötelezettség. A vádemelés elhalasztásának alanyi okokból nincsenek meg tehát a feltételei.

Javasoljuk a jogalkalmazó ügyésznek, hogy ebben az esetben, annak ellenére, hogy a cselekmény tárgyi oldalán minden feltétel a vádemelés elhalasztását támasztja alá, a vádemelésről határozzon, és próbára bocsátás intézkedés alkalmazását, valamint külön magatartási szabályok előírását indítványozza. Ebben az esetben ugyanis, tekintettel arra, hogy a terhelttel szemben intézkedés alkalmazására kerül sor, az arányos viszonzás követelménye, és a büntetéshez, ez esetben intézkedéshez és annak végrehajtásához fűzött érdekek sem sérülnek, illetve legfeljebb minimális, de mindenképpen kisebb mértékben, mint abban az esetben, ha vádemelés elhalasztásához fűzött intézkedések végrehajtása méltányolható okból maradna el.

4.2.1.2. Végrehajtás átadása általánosságban

Az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény (Tv.) 136.§ rendelkezéseire tekintettel **megfontolandónak tartjuk** a vádemelési, az ítélezési gyakorlatot a Tv. által végrehajtásra átadhatónak rendelt intézményekre

figyelemmel alakítani, illetőleg a megfelelően differenciált, egyéniesített és arányos viszonzást alkalmazni vagy kiszabni.

Különösen a végrehajtás átadása körében **javasoljuk** már a vádemelésről történő döntés előtt, az arra vonatkozó adatot beszerezni, hogy meghatározott magatartási szabály, büntetés vagy intézkedés a terhelt állampolgársága vagy tartózkodási helye szerint illetékes tagállamban végrehajtható-e. Itt jegyezzük meg, hogy a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény a feltételes ügyészi felfüggesztés esetére részletesen szabályozza azokat az adatokat, amelyeket az ügyésznek a felfüggesztésben meghatározott magatartási szabályok előtt be kell szereznie, amelyek tulajdonképpen megalapozzák a magatartási szabályok elrendelését.

A végrehajtás átadásának körében, az egységes joggyakorlat megszilárdulása érdekében **javasoljuk** a Tv. hatályos szövege szerinti rendelkezést az alábbiak szerint kiterjesztően értelmezni: a 136.§ (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy ha a bíróság pártfogó felügyeletet rendel el, és egy vagy több magatartási szabályt állapít meg, mint például „az elítélt a pártfogó felügyelővel vagy a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelővel rendszeres kapcsolatot tartson, részére az ellenőrzéshez szükséges felvilágosítást adja meg” magatartási szabályt, de az ítéletet meghozó bíróság csak a pártfogó felügyeletet rendelte el, külön magatartási szabály megállapítása nélkül, a döntésre jogosult az új Btk. 71.§ (1) bekezdése alapján tekintse úgy, mintha a pártfogó felügyelővel való kapcsolattartásról a bíróság külön is rendelkezett volna. Ebben a körben kell megjegyeznünk, hogy gyakorlati tapasztalatunk szerint az átadás körében gondot jelentett néhány esetben az az eltérő értelmezés, miszerint a pártfogó felügyelet végrehajtása nem adható át, amennyiben külön magatartási szabályként a kapcsolattartást nem határozta meg az ítéletet hozó bíróság. Itt kell rávilágítanunk egy jogszabályi kollízióra, amely szerint az új Btk. 71.§ (1) bekezdése értelmében, a pártfogó felügyelet elrendelése - általános magatartási szabályként – magában foglalja a pártfogó felügyelővel való kapcsolattartást, amiről így külön magatartási szabályként nem kell rendelkezni. Ezzel ellentétes a Tv. szabályozása, tehát a két jogszabályi rendelkezés kollízióba került, amelyre a jogalkotó figyelmét kell felhívni.

4.2.2. Pártfogó felügyelői vélemény beszerzése

A pártfogó felügyelői vélemény jelentőségét már VASKUTI is kiemelte 2006-os cikkében, amikor még csak bontogatta szárnyait az intézményileg elkülönült, önálló pártfogó felügyelői intézmény. Akkor, és - gyakorlati tapasztalataink alapján kijelenthetjük, hogy - most is kevesen látják a pártfogó felügyelői tevékenységben rejlő, a büntetőeljárás lefolytatása, az arányos jogkövetkezmények megállapítása és büntetés kiszabása, illetőleg eredményes végrehajtása szempontjából jelentős potenciált, a pártfogó felügyelői véleményt. A Be. egyes cselekmények és eljárástípusok - mint például a fiatakorúakkal szembeni eljárás - ugyan kötelezővé teszi, a pártfogó felügyelő megkeresését, de ezek általában környezettanulmányok elkészítésére vonatkozó, semmint pártfogó felügyelői vélemény adására irányuló rendelkezések. A két intézmény közötti különbség azonban jelentős, ha formai szempontból nem is olyan szembeszökően, de tartalmában mindenképpen.

4.2.3. A pártfogó felügyelői vélemény, mint eszköz jelentősége az arányos viszonzás során

A pártfogó felügyelői véleményt alapvetően a bíróság és az ügyészség rendelheti el, büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása, vádemelés elhalasztása (az új Be hatálybalépésétől kezdve feltételes ügyész felfüggesztés) alkalmazása, vagy közvetítői eljárásra utalás előtt a **döntés megalapozása érdekében**. A vélemény beszerzését a törvény kötelezővé is teheti.

A büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása előtt elrendelt pártfogó felügyelői vélemény célja, túl a terhelt személyi körülményeinek, társadalmi kötődésének, kapcsolatrendszerének megismerésén, a terheltnek az általa elkövetett bűncselekményhez, illetőleg a vele szemben folyamatban lévő büntetőeljáráshoz való viszonyának megismerése. **Ezek az adatok szükségesek ugyanis az egyéniesített büntetőjogi jogkövetkezmények kialakításához.**

4.2.3.1. Ismételten utalhatunk akár **KAUTZ**, akár **VÍGH definíciójára**, de főképp **HORVÁTH Tibor** kijelentésére, ami szerint **az egyedi esetekre nézve sincs mérőeszköz arra, hogy mely büntetés illetve milyen fokú büntetés tekinthető visszatartó, elrettentő erőnek.**

Erre tekintettel, **joggal vonjuk le a következtetést**, hogy minden egyes egyedi ügyben külön kell beszerezni mindazon információt, amely túl a tárgyi oldaltól az alanyi oldal tekintetében biztosítja azt a rálátást, amely az arányos viszonzás meghatározásához vezet.

Szükségesnek látjuk a jogalkalmazói kultúra, és ezzel a pártfogó felügyelő szerepének megváltozását a tekintetben, hogy a pártfogó felügyelő tevékenysége a jogalkalmazói gyakorlatban is elnyerje a jogalkotó által egyebekben biztosított szakértői státusát. Ehhez azonban szükséges az, hogy a jogalkalmazó minden egyedi ügyben felmerült információhiány, vagy kétség esetén alkalmazza a pártfogó felügyelői véleményt, mint az arányos viszonzás egyik eszközét.

5. Javaslatok a jogalkotónak de lege ferenda

5.1. Megelőző pártfogó felügyelet

Több helyen foglalkoztunk a pártfogó felügyelet jelentőségével. Ebben a témában több tudományos munka is kifejtette megalapozott véleményét. Ebben az összefüggésben minket kizárólag az érdekel, hogy a pártfogó felügyelet hogyan képes hozzájárulni az arányos viszonzás biztosításához.

Utaltunk arra is, hogy egy-egy felvetést az egyedi, vagy konkrét példán keresztül próbálunk megközelíteni, és az arra adott választ követően az általános következtetést megfogalmazni. Ebben az esetben is így teszünk, különösen arra tekintettel, hogy az életkori sajátosságok talán a legszignifikánsabb jellemzői a bűncselekmény alanyi oldalának.

5.1.1. Előjáróban rögzítenünk kell, hogy a megelőző pártfogó felügyelet nem egyenlő a megelőző pártfogással. A **megelőző pártfogás** egy létező jogintézmény, amelyet a jogalkotó a gyermekvédelem rendszerében szabályozott azzal a szándékkal, hogy a veszélyeztetett gyermekek védelme a gyermekvédelem és a pártfogó felügyelet tapasztalatait összefogó rendszeren keresztül, minél hatékonyabban valósuljon meg.

A megelőző pártfogás gyermekvédelmi jogintézmény. **A megelőző pártfogás tulajdonképpen kockázatkezelés, amelyhez, vagy amelyre tekintettel a büntetőeljárásban azonban nem fűződnek jogkövetkezmények.**

5.1.2. A fiatalkor a bűnözéshez vezető magatartások, mint társadalmi jelenség, illetve a bűnmegelőzés, valamint a bűnözésre reagáló anyagi büntetőjog, büntető eljárási jog és a büntetés végrehajtási jog szempontjából is meghatározó.

A fiatalkorú elkövetőkre az új Btk. eltérő szabályokat alkalmaz. Az új Btk. elvi éllel fogalmazza meg, hogy, a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a **fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.**

Fiatalkorúval szemben büntetést akkor kell kiszabni, **ha intézkedés alkalmazása nem célravezető.** Azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor tizennegyedik életévét nem töltötte be, csak intézkedés alkalmazható.

Fiatalkorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy **szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.**

Erre figyelemmel tehát, elsődleges szempont a nevelés, és csak végső megoldás a bűncselekmény megtorlása, a büntetés.

A kérdés, amit a jogalkotónak fel kell tennie magában, hogy egyrészt, tartható-e a fiatalkorúakra vonatkozó büntető anyagi jogi elvi jelentőségű elvárás, illetőleg, hogy a jogalkalmazó rendelkezik-e azokkal az eszközökkel, amelyekkel a meghatározott elvárás megfelelő szinten és hatékonysággal végrehajtható, azaz, megfelelő intézményi háttér áll-e a rendelkezésére.

Ha ugyanezt a kérdést magunknak tesszük föl, a válaszunk az, hogy az elvi megközelítés önmagában tartható, sőt tartani kell, azonban az anyagi és eljárásjogi eszközöket bővíteni kell, illetőleg **a már meglévő intézményeket megfelelően következetesen kell alkalmazni.**

A fiatalkorúak esetében is az új Btk. több büntetés és intézkedés alkalmazását teszi lehetővé azzal, hogy a fiatalkorú esetében elsősorban **az intézkedést** kell alkalmazni, és, ahogyan arról már szó esett, a büntetést csak végső esetben. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a társadalomra kiemelten veszélyes cselekmények esetében kerül első sorban sor a büntetés kiszabására.

A fiatalkorúak esetében alkalmazható intézkedések körében kell megemlítenünk a javítóintézeti nevelést, illetőleg a pártfogó felügyeletet. A javítóintézeti nevelés büntetés

helyett alkalmazható önálló intézkedés, amelyet a bíró rendel alkalmazni, míg a pártfogó felügyelet mindig járulékos, és a törvényben meghatározott esetekben kötelező intézkedés, amelyet szintén az eljárást befejező határozat rendelhet el, a törvényben meghatározott egyéb esetet kivéve.

Mind a büntetések, mind pedig az intézkedések vonatkozásában egy nagyon fontos közös jellemzőt ki kell emelnünk: **a büntetés esetén a kiszabásra a büntetőeljárás végén, az eljárást befejező határozatban, míg az intézkedések alkalmazására legkorábban a nyomozóhatóság vádemelési javaslatát követő szakaszban, az ügyész eljárásában kerülhet sor. Megállapítható tehát, hogy mindkét esetben messze kerülünk a bűncselekmény elkövetésének időpontjától, ugyanis nem ritka az az eset, hogy a nyomozóhatóság munkája több hónapig, esetleg egy évet meghaladóan tart.**

Meg kell jegyeznünk, hogy az új Be. a fiatalkorúakkal szembeni nyomozást egy, legfeljebb két évig engedélyezheti folytatni.

5.1.3. A fiatalkorú elkövetőkkel foglalkozó szakemberek egyértelmű véleménye, hogy a meglévő intézményrendszer bizonyos feladatok ellátására alkalmas, azonban a tényleges cél eléréséhez több kell, ugyanis a jelenlegi rendszer inkább „tüneti kezelésre”, sem mint a tényleges probléma felszámolására alkalmas.

Ahhoz ugyanis, hogy a fiatalkorú elkövetőben akár a nyomozóhatóság, akár a fiatalkorúak ügyésze, de leginkább az elkövetővel ténylegesen foglalkozó pártfogó felügyelő eredményt érjen el, azaz megvalósuljon a további cselekményektől való visszatartás, valamint a reszocializáció, **azonnali reakcióra van szükség.**

Önmagában az a tény, hogy a fiatalkorúval szemben büntetőeljárás folyik, nem feltétlenül eredményezi azt a hatást, amelyet a jogalkotó megkövetel. **A büntetőeljárás ugyanis objektív módon az elkövetett bűncselekményre reagál, és nem törődik, nem is törődhet az elkövető személyiségével olyan fokban, amely a szocializációhoz, vagy reszocializációhoz szükséges.** Megjegyezzük, nem is akar, hiszen ennek az érdekében biztosítja azokat az eszközöket, amelyek a jogalkalmazó az eljárás során igénybe vehet.

A fentiek tükrében tehát jogosan vetjük fel a kérdést, hogy vajon alkalmasak-e a jelenlegi eszközök az új Btk. 106. § - ban meghatározottak elérésére.

Alapvetésként kezeljük, hogy a büntetőjog rendszerében a tényleges, az egyén fejlődéséhez szükséges körülményeket is figyelembe vevő tevékenységet a pártfogó felügyelő lát el.

A büntetőeljárás során a jelenleg hatályos szabályok szerint, nem tekintve a nyomozóhatóság adatszervező tevékenységét, ahol a fiatalkorúak esetében, a nyomozóhatóság felhívására a pártfogó felügyelő készíti le a környezettanulmányt, az a fajta tevékenység, amelynek nem kizárólag a büntetőjogi felelősség megállapításának megalapozásához, azaz a bűncselekmény felderítéséhez kapcsolódik, az elkövető a vádemelés előkészítéséig nem találkozhat olyan intézkedéssel, amely a cselekménnyel, mint szociológiai értelemben vett jelenséggel foglalkozik. A büntetőeljárás során a fiatalkorúak ügyésze az, aki - a nyomozóhatóság vádemelési javaslatában meghatározott cselekmény értékelését követően - határozatával elhalaszthatja a vádemelést, és a fiatalkorú elkövető számára külön magatartási szabály betartását írja elő, mely szabályok végrehajtásáért a pártfogó felügyelő lesz felelős.

Amíg azonban ez bekövetkezhet, a cselekmény elkövetéséhez képest, - egyetértve VASKUTI álláspontjával is - **jelentős idő telik el, tehát megfelelő időben történő beavatkozásról nem lehet szó.**

5.1.4. A cél a további bűncselekmények elkövetésének megelőzése¹², hiszen pártfogó felügyeletről már elkövetett bűncselekmény esetén beszélhetünk. Egyértelműen ki kell jelenteni, hogy ebben az esetben a pártfogásnak nemcsak céljában, de időzítésben is megelőzőnek kell lennie, tehát eltérően a „rendes” pártfogó felügyelettől, az eljárás során is további eljárási cselekményeket kell megelőznie. Végül, de nem utolsósorban, tudomásul kell venni, hogy a megelőző pártfogó felügyelet lehetőségét az eljárás kezdeti szakaszában, tehát a nyomozóhatóság eljárásában, bűncselekmény elkövetését követően azonnal biztosítani kell, törvényben meghatározott esetekben.

Álláspontunk szerint, ebben az esetben van a hatóságnak lehetősége arra, hogy a bűncselekményt követően időben beavatkozzon. **Még akkor**, amikor az elkövető tudja és átfogja cselekményének jelentőségét, társadalomra veszélyességét, és nem fordulhat elő, ahogyan az fiatalok esetében sajnos sokszor, hogy a felelősségre vonáskor, **az idő múlása miatt, a későbbi beavatkozásnak már nincs akkora jelentősége, illetőleg nevelő hatása, azaz a büntetés vagy joghátrány célja nem teljesül, a viszonzás ebben a vonatkozásban nem lesz arányos.**

5.1.5. Éppen ezért **szükségesnek tartjuk a megelőző pártfogó felügyelet intézkedés intézményének bevezetését.**

Főleg a fiatalok terheltek esetében elképzelhetőnek tartjuk, hogy a Btk. 164.§ szerinti testi sértés, a közlekedési (XXII. fejezet) vagy vagyon elleni (XXXVI. fejezet) vétség vagy öt évi szabadságvesztésnél nem súlyosabban büntetendő büntetett esetén, a megelőző pártfogó felügyelet alkalmazásával a terhelt akár mentesülhetne a büntetőeljárás hatálya, a büntetés kiszabása, további intézkedés alkalmazása alól, vagy korlátlan enyhítésben részesülhetne. Ugyanakkor nevelési - tehát az elvi éllel megfogalmazott, kívánt hatást elérő - célzattal már ekkor a pártfogó felügyelő látókörébe kerülne, illetőleg számára magatartási szabályok előírása válik lehetővé, már az eljárás ezen szakaszában megvalósulhat az egyediesítés.

Mintegy beékelve a megelőző pártfogás elé, megelőzendő a párhuzamos és halmozott eljárásokat, a fiatalok terhelt számára a gyanúsítás alkalmával, vagy a vádemelést a nyomozóhatóság a - beismerés és az önkéntesség esetén - felajánlja a megelőző pártfogó felügyeletben való részvétel lehetőségét, ha a gyanúsításban szereplő bűncselekmény vonatkozásában a megelőző pártfogó felügyeletet a törvény nem zárja ki.

A közvetítői eljárás és a kábítószerfüggők elterelésének analógiájára a megelőző pártfogó felügyelet a terhelt és törvényes képviselője önkéntes részvételével történne, így az alaptörvényben, a büntetőeljárás törvényben lefektetett alapvető jogokat és elveket (ártatlanság vélelme) nem sértene (ez utóbbi kapcsán megjegyzendő, hogy a védelembe vétel

¹² Vö.: BREYMANN-SONNEN: Wer braucht eigentlich den Einstiegsarrest? Neue Zeitschrift für Strafrecht, 2005. 25. Jg. 12. 669-673. oldal

is kötelező alapon működik és **nem csak** bűncselekmény elkövetése miatt kialakult veszélyeztetettség esetén).

Amennyiben a terhelt nem veti alá magát a megelőző pártfogó felügyeletnek, vagy azt a jogszabály kizárja, az eljárás a rendes menetben folytatódna, a rendőrség tájékoztatása alapján az illetékes gyámhatóság a védelembé vételről, és szükség esetén a megelőző pártfogás elrendeléséről dönthetne. És ebben az esetben továbbra is elrendelhető lenne a pártfogó felügyelet a büntetés kiszabása vagy intézkedés alkalmazása mellett.

A megoldás egyesítené a gyermekvédelmi rendszer (védelembé vétel) és a pártfogó felügyelet eszközrendszerét, tehermentesítené az ügyészséget, bíróságot.

Amennyiben a terhelt vonatkozásában a feltételek fennállnak, a nyomozóhatóság megkeresi a pártfogó felügyelőt pártfogó felügyelői vélemény készítése érdekében. Ezt követően a pártfogó felügyelői vélemény alapján az ügyész mérlegelési jogkörében eljárva határozná a megelőző pártfogó felügyelet elrendeléséről, a magatartási szabályokról, egyúttal felfüggesztené a nyomozást (a kábítószerfüggők elterelésének és a közvetítői eljárás analógiájára). Határozatát megküldené a pártfogó felügyelőnek, a gyámhatóságnak, a nyomozó hatóságnak, a törvényes képviselőnek és a fiatalkorú terheltnek:

A megelőző pártfogó felügyelet tartama 1 év, mely egy alkalommal, 6 hónappal meghosszabbítható.

A megelőző pártfogó felügyelet tartamának leteltekor a pártfogó felügyelő értékeli a magatartási szabályok teljesítését a megelőző pártfogó felügyelet eredményességét.

Amennyiben a megelőző pártfogó felügyelet eredményes volt, lezárásra kerül. Az ügyész az eljárást megszüntetheti. Amennyiben eredménytelen, vagy egyéb okból - az ügyész mérlegelése szerint - az eljárás nem szüntethető meg, abban az esetben a büntetőeljárás folytatódik. Amennyiben a megelőző pártfogó felügyelet eredményes volt, de az eljárás nem szüntethető meg, úgy az eredményes pártfogó felügyelet korlátlan enyhítésre ad lehetőséget.

Az intézmény lényege az azonnali reakció, az önkéntesség, az egyediesítés, amely önmagában hordozza azokat a garanciákat, amelyeket a mind az anyagi jogi, mind az eljárásjogi szabályok megkövetelnek, illetőleg előírnak.

Egyetértünk azonban VASKUTI Andrással, aki nem zárta ki egy esetleges előzetes pártfogó felügyelet intézkedése intézményének bevezetését felnőttkorú elkövetők esetében sem, annak időzítését azonban - a pártfogó felügyelők leterheltségére figyelemmel - a fiatalkorú elkövetőket érintő intézmény bevezetését követően képzelte el.

5.2. Másodlagos pönalizálás (pönalizáció) fogalma

Rögzíthetjük, hogy a másodlagos pönalizálás fogalmával szakirodalomban nem találkozhatunk, de a kutatásunk eredményeképpen arra a következtetésre jutottunk, hogy a jogalkotás számára be kell vezetnünk.

A pönalizálás jelentése büntetés, így fogalmunk a másodlagos büntetést jelenti. De mit takarhat ez valójában?

A másodlagos viktimizációt, mint nem odailó jogintézményt, meghatározott céllal idéztük fel kutatásunk során. A fogalom meghatározásakor rávilágítottunk a másodlagosság jelentéstartamára, mely szerint a másodlagos viktimizáció olyan hatás következménye, amely nem a bűncselekmény közvetlen eredménye, hanem **a büntető-igazságszolgáltatási rendszertől, illetve a társadalomtól elszenvedett** másodlagos viktimizációt tartalmazza. Plasztikusabb példával élve, másodlagos viktimizációnak számít, ha az áldozatsegítés hatósági eljárás során az áldozatot az intézményi rendszer, ahelyett, hogy azonnal, eredményesen megfelelő segítségben részesítené - küldözgetésekkel, meghallgatásokkal, eredménytelen akciókon keresztül -, pusztán azért, hogy az áldozatnak többször, és ismételten kell újból és újból áldozati mivoltával közvetlenül szembesülnie, **többszörösen „áldozattá válik”**.

Kutatásunk során számos esetben mutattunk rá arra, hogy egy büntetőeljárás szükségtelen mellékhatásokkal járhat. Súlyosabb esetben a mellékhatás már olyan hatás, amely túlmutat a büntetőeljárás és a büntetés valódi célján, és olyan hátrányos helyzetet idéz elő, vagy olyan hátrányos helyzetbe kényszeríti a terheltet, amelyet maga a jogalkalmazó sem kívánt elérni. Tipikusan azokról az esetekről kell beszélnünk, amelyeket kutatásainkkal is alátámasztottunk, amikor a büntető-igazságszolgáltatási rendszer - KERÉKES Sándor után - externális hatásai jelentkeznek, és eredményeznek aránytalanságot.

A jogbiztonság az államtól, és elsősorban a jogalkotótól azt követeli meg, hogy a jog egésze, egyes részterületei és szabályai világosak, egyértelműek, *hatásukat tekintve kiszámíthatóak* és a norma címzettjei számára is előre láthatóak legyenek. Jelentőséget tulajdonított az Alkotmánybíróság azon általános tételnek, amely kutatásunk szempontjából is jelentős tartalommal bír, amely szerint a büntetések végrehajtását kizáró szabályok az állami büntetőhatalom gyakorlását azért szorítják korlátok közé, mert a büntetőjog *sem a társadalmat, sem az elkövetőt nem kívánja ésszerűtlen indok alapján vagy alaptalanul hosszú ideig bizonytalanságban tartani az elkövetett cselekmény jogkövetkezményeit illetően*.

Az Alkotmánybíróság által is kifejtett, és az Alaptörvényből következő korlátok, az alkotmányos büntetőjog követelményei kiterjednek a büntetőjog felelősségi rendszer valamennyi intézményére, a bűncselekménnyé nyilvánítástól, a büntetőeljárás lefolytatásán túl a végrehajtás során elszenvedett joghátrányokra.

Kutatásunk során arra a következtetésre jutottunk, hogy ezek a hatások csökkenthetők, egyrészt a jogalkalmazás, másrészt a jogalkotás során.

A **jogalkalmazás** esetén, az eljárás elhúzódásának kiküszöbölésével - amit többek között a kutatásunk során felajánlott eszközök igénybevételevel is el lehet érni - az **eljárás hatálya alatt állásának az eljárás és a büntetés célján túlmutatató hatásait** minimalizálására törekedni, vagy azokat kompenzálni kell.

A **jogalkotás során a jogalkotónak** arra figyelemmel kellene kodifikációs tevékenységét folytatnia, hogy a megalkotandó jogszabály ezen nem kívánatos - hiszen az aránytalan

büntetőjogi következmények, ahogyan kimutattuk ugyanúgy sértik a büntetéshez és annak végrehajtásához fűzött érdekeket, tehát nem kívánatosak - hatásokat kizárják.

Fentiekre tekintettel alkottuk meg, és ajánljuk figyelmébe a jogalkalmazónak és a jogalkotónak a másodlagos pőnalizálás, mint elkerőlendő vagy kompenzálóandó kategóriát.

5.3 A visszamenőleges beszámítás intézménye a végrehajtásában felfőggesztett szabadságvesztés büntetés esetén, mint az arányos viszonzás eszkőze

Tulajdonképpen folytatva a másodlagos pőnalizációval lefektetett javaslatunkat térőnk át kutatásunk zárókővere, végső tőzisőnkre, amely az *áttekintett* büntetőjogi környezetben példa nélküli, ám ennek ellenére mégsem idegen jogintézmény.

5.3.1. Az Alkotmánybíróság már korábban hivatkozott határozatának indokolása szerint az *elhőzódó büntetőeljárás* miatt bekövetkező alaptőrvény-ellenesség orvosolható a büntetés kiszabás során. Amennyiben az ítélet indokolásából megállapítható, hogy a bíróság az eljárás elhőzódására tekintettel a terheltet a büntetés kiszabása során valamilyen „kedvezményben részesítette”, vagyis az időmőlásra, az eljárás elhőzódására tekintettel enyhébb büntetést szabott ki, vagy a büntetés helyett intézkedést alkalmazott, akkor a terhelt az ésszerő határidőn belőli elbíráláshoz való jogának a megsértése reparálást nyert, így arra eredmőnyvel hivatkozni már nem lehet.

Amit a jogalkotó nem tehet meg, azonban a jogalkalmazónak legalább az őgydöntő határozata során észlelnie, figyelembe vennie, illetőleg értékelnie kell. Ez pedig nem más, mint az az emberi tényező, a szubjektum vagy alanyi oldal, ami, ahogyan azt a korábbiakban már többször kifejtettük az arányosság szempontjából az egyik legfontosabb értékelendő körőlmény. Vélemőnyőnk az, hogy a bíróságnak észlelnie, és értékelnie kell az eljárás másodlagosan pőnalizáló hatását.

Ilyen körőlmény például, amire az eljárás hatálya alatt állás hatása vizsgálatának körében rámutattunk, hogy bizonyos foglalkozások gyakorlásának, tevékenységek ellátásának tőnyleges akadálya. Az erre vonatkozó korlátozásokat az egyes ágazati tőrvények (például a légi közlekedésről szőló 1995. évi XCVII. tőrvény) tartalmazzák, nyilvántartásban szereplő adatok pedig lehetővé teszik ezen korlátozások tőnyleges érvényesítését.

A fentieket kutatásunk során számadatokkal is ábrázoltuk, amelynek ősszegzésére az alábbiakban emlékeztetőnk.

Ezek szerint a vizsgált területen, az elmőlt öt évben felfőggesztett szabadságvesztés büntetés kiszabásával záruló büntetőeljárások átlagos tartama 3 és fél év, az első fokú ítélet és a jogerős ítélet között átlagosan 8 és fél hónap telik el, míg a bíróság átlagosan közel 2 év négy (ca. 27,8) hónap felfőggesztett büntetést szabott ki a meghatározott időintervallumban. Ez azt jelenti, hogy átlagosan másfélszer annyi idő telik el a büntetőeljárás hatálya alatt, mint amennyi felfőggesztett büntetést, - szintén átlagosan - szab ki a bíróság, és a **kiszabott**

felfüggesztett büntetések közel egyharmadának megfelelő idő telik el a jogerőre emelkedésig, addig az időpontig, amíg a felfüggesztett büntetés próbaidejének számítása megkezdődhet.

5.3.2. A büntetés felfüggesztése intézményének szerepe kutatásunk eredményére is tekintettel, számunkra megkérdőjelezhetetlen. Megfelelő módon szolgálja mind az egyéniesítés, mind az arányos viszonzás követelményét.

A büntetés végrehajtásának felfüggesztése a bűnelkövető számára alkalmat kíván adni a bűncselekmények elkövetésétől tartózkodó életvezetésre és a büntetés végrehajtásának elkerülésére. Az új Btk. részletes indokolása rámutatott arra a lényeges jellemzőre, amelyet a korábbiakban, már a részbeni felfüggesztés indokolásánál hiányoltunk, tudniillik arra, hogy a végrehajtásában felfüggesztett büntetés nem szakítja ki az elítéltet a megszokott közösségből, és ezzel elkerüli a rövid tartamú szabadságvesztés végrehajtásával járó hátrányokat. Tehát ez az intézmény arra irányul, hogy az egyént a társadalomban megtartsa.

Rá kell arra mutatnunk, hogy ez a jogintézmény a fentiekben meghatározott célját akkori tölti be valóságosan, ha a végrehajtás lehetőségével való fenyegetésen túl, nem fejt ki további olyan hatást, ami az elítélt életét olyan irányban korlátozza, befolyásolja, amely - végső soron - az elítéltet arra inspirálhatja, hogy a boldogulását újabb büntetendő cselekmény elkövetésével biztosítsa.

Tisztában kell lennünk azzal, hogy ez nem a büntetésben, illetőleg annak felfüggesztésében meglévő, illetőleg elkerülendő, hanem az ítélet kiszabásához kapcsolódó eljárási körülmény, azaz a másodlagos pönalizáció kérdése.

5.3.3. Tekintettel arra, hogy a jogintézmény alkalmazásában a büntetés végrehajtása során - célja szerint - nem kerül sor a szabadság meghatározott tartamú elvonására, nincs meg a lehetősége a jogalkalmazónak arra, hogy a másodlagos pönalizáció hatását beszámítással, a szabadságelvonással járó büntetéssel szemben, csökkentéssel kompenzálja. A jogintézmény vonatkozásában ugyanis számolni kell azzal a törvényi korláttal, miszerint a felfüggesztés próbaidejének tartama nem lehet rövidebb a felfüggesztett szabadságvesztés tartamánál. A kutatásunk viszont rámutatott, hogy az Alkotmánybíróság és az EJEK által is, valamint az általunk másodlagos pönalizálásként definiált eljárás elhúzódása, vagy az eljárás hatálya alatt állás hatása a felfüggesztett büntetés próbaidejének – átlagosan – legalább egyharmadát teszi ki. Erre tekintettel a bíróságnak a törvényi korlátra figyelemmel nincs meg az a lehetősége, hogy a jogerős határozata meghozatalakor ilyen mértékű kompenzációval éljen.

Meg kell azt is jegyeznünk ugyanakkor, hogy egy ilyen jellegű kompenzáció - az alanyi oldalban rejlő körülményekre tekintettel - akár még a jelentős időintervallumra tekintettel sem lehet minden esetben indokolt.

5.3.4. Ezért merült fel bennünk annak a lehetősége, hogy, amennyiben a törvény a feltételeket megfelelően szabályozza, jogalkotás útján minimalizálható a másodlagos pönalizáció azokban az esetekben, amikor a szabadságvesztés büntetés végrehajtását a bíróság felfüggeszti. Figyelemmel arra, hogy a törvény korlátozza a próbaidő tartama csökkentésének a lehetőségét, meg kellett találnunk azt a megoldást, amivel a bíróság a jogszabályi keretek között, és feltételeknek megfelelően mégis kompenzálni tud úgy, hogy a jogerősen kiszabott

felfüggesztett szabadságvesztés tartama ténylegesen ne csökkenjen, azaz az arányos viszonzás követelménye ne sérüljön.

Ezt véleményünk szerint csak úgy lehet elérni, hogy a próbaidő számításának sok esetben aránytalanul távolra kitolódó kezdő időpontját, az első fokú ítélet meghozatalának időpontjához közelítjük. Ez pedig **visszamenőleges beszámítást**, tehát nem a próbaidő tartamának csökkentését jelenti.

5.3.5. A hatályos szabályozási környezetben, bár nem talákoztunk egy esetleges visszamenőleges beszámítást szabályozó intézménnyel, azonban számos esetben tapasztaltuk, hogy a jogalkalmazónak megvan a lehetősége a büntetés kiszabása során a célszerűség elvét figyelembe vevő, rugalmas eljárásra.

Létezik olyan szabályozási környezet, ahol a jogalkotótól az sem idegen, hogy a jogalkalmazónak azt a lehetőséget is biztosítsa, hogy a már jogerőre emelkedett ítélet szerinti büntetés tartamát utólagosan megváltoztassa. Áttekintve a német példát, megállapíthatjuk, hogy a próbaidő határidejét szabályozó szakasz (56 a. §) második bekezdésének rendelkezése szerint a próbaidő a felfüggesztésről rendelkező ítélet jogerőre emelkedésének napján kezdődik, **de** a törvény lehetőséget biztosít arra, hogy a próbaidőt utólag megváltoztassák, egyrészt annak mértékét a törvényi minimum mértékre rövidítsék, vagy éppen a törvényi maximumig meghosszabbítsák.

A hatályos magyar joggyakorlatban is rámutattunk azokra az esetekre, amelyekben a célszerűség jegyében a jogalkalmazó rugalmasan alkalmazta a rendelkezésére álló eszközöket a büntetés kiszabása során.

5.3.6. **Javasoljuk** a jogalkotónak az új Btk.-ban új 92/B.§ bevezetését a jogerőre emelkedésig eltelt idő visszamenőleges beszámításának szabályozásáról. Ennek során javasoljuk szabályozni, hogy a Btk. 85.§ (2) bekezdése szerint a felfüggesztett szabadságvesztés büntetés jogerőre emelkedéséig eltelt időt a megállapított próbaidő tartamába be kell számítani, amennyiben

- a) a felfüggesztett szabadságvesztést kiszabó elsőfokú ítélettel szemben az ügyész, a vádlott, védője fellebbezett, és
- b) az elsőfokú ítéletet követően a jogerőre emelkedéséig eltelt idő alatt a vádlottal szemben nem indult újabb büntetőeljárás, és
- c) a jogerős határozatot meghozó bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét a szabadságvesztés büntetés felfüggesztése tényében nem változtatta meg.

Külön bekezdésben javasoljuk szabályozni, hogy azzal szemben a visszamenőleges beszámítás nem alkalmazható, aki az elsőfokú ítélet meghozatalakor visszaesőnek számít.

A jogintézmény alapját jelenti az az eset, ha az elsőfokú ítélet nem emelkedik jogerőre, hiszen a probléma felvetése is abból a körülményből ered, hogy a próbaidő számításának kezdő időpontja a jogerőre emelkedéshez kapcsolódik. A szándékunk arra irányul, hogy ezt az időintervallumot rövidítsük le a jogszabályban meghatározott feltételek megléte esetén.

Álláspontunk alapja, hogy tézisünk minden esetben az arányos, célszerű és indokolt, ugyanakkor egyediesített büntetőjogi viszonzásra mutasson. Erre tekintettel alapvetésként

kezeljük a már többször hivatkozott megállapításokat, amelyek az alanyi oldal értékelésére hívták fel figyelmünket. Annak mentén, hogy a büntetés akkor lehet arányos, ha a megfelelő joghátrányt a megfelelő személlyel szemben alkalmazzák, a jelen jogintézményt sem tartjuk mindenkivel szemben alkalmazhatónak, függetlenül attól, hogy adott esetben a bíróság a felfüggesztett büntetést tartja a megfelelő és arányos büntetésnek.

Az 1961. évi Btk.-t módosító novella alkalmazásában a jogalkotó azt a meggyőződését fejezte ki, hogy a már büntetett személy csak a szabad életben eredményesen, vagyis törvénytisztelő módon, eltöltött hosszabb idő után lehet érdemes arra, hogy újabb büntetésének végrehajtását felfüggeszék.

Véleményünk szerint kellően és indokoltan szigorú a jogintézmény a fentiek tükrében is. A feltétel szerint ugyanis az elítélt egyrészt nem lehet visszaeső az elsőfokú ítélet meghozatalakor. Másrészt az elítélt nem követett el más bűncselekményt az elítélését közvetlenül megelőzően vagy azt követően, hiszen az újabb büntetőeljárás kizáró körülmény, azaz a törvénytisztelő életmódot legalábbis feltételezhetjük. Harmadrészt az elítélt a nem jogerős ítélet kihirdetésétől kezdve a felfüggesztéshez fűzött jogkövetkezmények ismeretében várja az ítélet jogerőre emelkedését úgy, hogy nem tudhatja, hogy az milyen tényleges tartalommal emelkedik jogerőre. Erre figyelemmel azonban a jogerőre emelkedésig eltelt időt, eredményesen eltelt próbaidőnek is tekinthetjük.

Lényeges feltételként határozzuk meg, hogy a jogerős határozatot meghozó bíróság döntésében a jogintézményt, tehát a felfüggesztést ne változtassa meg, ugyanakkor véleményünk szerint nem zárható ki a visszamenőleges beszámítás lehetősége abban az esetben, ha a jogerős határozatban a felfüggesztett büntetés, vagy a próbaidő tartama módosul, hiszen az mérlegelés kérdése.

IV. A munka témaköréből készült publikációk jegyzéke

- A megelőző pártfogás, mint a bűnmegelőzés egyik eszköze, Büntetőjogi Szemle, 2012/2, 29-34. old
- A közérdekű munka büntetés kálváriája, avagy tehetetlenség kontra társadalmi igény, probléma és megoldás, Büntetőjogi Szemle, 2012/3, 38-43. old
- Hogyan hajtsunk végre büntetést, ha nem értünk szót az elítélttel? Büntetőjogi Szemle 2018/1 69-72. old
- Ez a megoldás? Bérabtarás, börtönépítés a túlszűfoaltság ellen, Büntetőjogi Szemle, 2015/1-2 74-81. Old.
- A hírérték margóján: személyhez fűződő jogok védelméhez való jog a büntetőeljárásban különös tekintettel a személyes adatok védelmére, Büntetőjogi Szemle, 2014/3, 41-45. old
- A társadalom részvételének szükségessége a büntetés-végrehajtásban (reszocializáció, reintegráció), Büntetőjogi Szemle, 2014/2, 77-84. old, Belügyi Szemle október
- A feltételes elítélés XIX. századi kodifikációjának akadályai a Csemegi Kódex alkalmazásában, Jog-Állam-Politika 2018/2 (befogadva)
- Calvarul condamnarii a nunca in polosul comunitatii, Annals of the West University of Timisoara 2/2013